

STORTINGET

Innst. 164 L

(2025–2026)

Innstilling til Stortinget
fra familie- og kulturkomiteen

Prop. 141 L (2024–2025)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Lov om undersøkelser av offentlige virksomheters arbeid i saker om drap, vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn (barnevoldsundersøkelsesloven)

Til Stortinget

Innledning

Barne- og familiedepartementet fremmer i proposisjonen forslag til lov om undersøkelser av offentlige virksomheters arbeid i saker om drap, vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn (barnevoldsundersøkelsesloven).

De fleste barn og unge i Norge har gode oppvekstsvilkår. Samtidig viser ulike undersøkelser og statistikk fra politi og barnevern at en god del barn i Norge blir utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt. Vold og overgrep mot barn er alvorlig kriminalitet og et alvorlig samfunns- og folkehelseproblem.

Regjeringen har etablert den foreslåtte undersøkelsesordningen i Statens helsetilsyn (Helsetilsynet). Rammene for Helsetilsynets arbeid vil fremgå av lovforslaget.

Etableringen av en undersøkelsesordning er et av flere tiltak som inngår i regjeringens opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024–2028). Formålet med å etablere en undersøkelsesordning i Helsetilsynet er å bidra til å identifisere systemsvikt og lærings- og forbedringspunkter i offentlige virksomheters arbeid for å forebygge drap, vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn. Gjennom undersøkelse

av alvorlige saker skal Helsetilsynet særlig avklare om det foreligger svikt eller andre kritikkverdige forhold på systemnivå i en eller flere offentlige virksomheter og i samhandlingen mellom offentlige virksomheter. Undersøkelsesordningen må ses i sammenheng med regjeringens helhetlige innsats for å forebygge vold og overgrep mot barn.

Undersøkelsesordningen blir en ny oppgave i Helsetilsynets ordinære ansvarsportefølje, og er altså ikke et eget rettssubjekt eller organ plassert i Helsetilsynet. Undersøkelse av saker etter lovforslaget krever andre tilnærminger og metoder enn tilsynsoppgaver.

Lovforslaget inneholder blant annet bestemmelser om formål, hvilke saker som kan undersøkes, oppgaver, meldeplikt for politiet og statsforvalteren, tilgang til opplysninger, taushetsplikt, supplerende rettsgrunnlag for behandling av personopplysninger, samt et forbud mot at opplysninger Helsetilsynet mottar, kan brukes som bevis i senere straffesaker og forbud mot sanksjoner fra arbeidsgiver. Det foreslås å lovfeste at Helsetilsynet ikke kan instrueres i faglige spørsmål i sitt arbeid etter denne loven.

Loven søker å balansere flere prinsipielt viktige hensyn. På den ene siden hensynet som ligger til grunn for lovens formål om å bidra til å identifisere systemsvikt og lærings- og forbedringspunkter i offentlige virksomheters arbeid for å forebygge drap, vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn. Dette er et formål av stor samfunnsmessig betydning. For å bidra til å oppnå dette formålet er det viktig at Helsetilsynet har de nødvendige rettslige virkemidlene, blant annet at de gis tilgang til taushetsbelagte opplysninger. På den annen side er staten forpliktet til å ivareta andre viktige rettsstatsprinsipper nedfelt i Grunnloven og menneskerettskonvensjoner, som blant annet vernet mot selvinkrimi-

nering, vernet mot at lover gis tilbakevirkende kraft, retten til privatliv og prinsippet om uskyldspresumsjonen. Lovforslaget bygger på avveininger mellom disse prinsipielt viktige hensynene, og gir bestemmelser for å verne om de ulike hensynene og begrense inngrepet i rettighetene. For å verne personopplysningene etter overlevering til Helsetilsynet foreslås regler om taushetsplikt for de som utfører tjeneste eller arbeid for Helsetilsynet etter denne loven, krav til anonymisering av Helsetilsynets rapporter og forbud mot bruk av opplysningene i en senere straffesak.

Lovforslaget inneholder de mest nødvendige bestemmelsene for oppstart av arbeidet. Siden ordningen er ny, mener departementet den må få virke i praksis før det vurderes om det eventuelt er behov for ytterligere regulering. Departementet vil derfor evaluere undersøkelsesordningen etter at den har vært virksom i noen år.

Lovforslaget ble sendt på høring 20. desember 2024 med høringsfrist 31. januar 2025. Høringsuttalelsene er nærmere omtalt i proposisjonen.

Departementet og Sametinget har hatt konsultasjon om lovforslaget. Det ble oppnådd enighet og omtale av samiske rettigheter er innarbeidet i proposisjonen.

Komiteens behandling

Komiteen inviterte til skriftlig høring med frist 25. november 2025. Ved fristens utløp hadde komiteen mottatt 18 høringsuttalelser.

Komiteen ba i brev av 3. februar 2026 om lovteknisk bistand fra Barne- og familiedepartementet for å kunne foreta enkelte endringer i lovforslaget i proposisjonen. Departementets svarbrev av 3. mars 2026 er vedlagt innstillingen.

Sakens dokumenter er tilgjengelige på sakssiden på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Hashim Abdi, lederen Bente Estil, og Benjamin Jakobsen, fra Fremskrittspartiet, Liv Gustavsén, Silje Hjemdal og Morgan Langfeldt, fra Høyre, Haagen Poppe og Tone Wilhelmsen Trøen, fra Sosialistisk Venstreparti, Mirell Høyer-Berntsen, fra Miljøpartiet De Grønne, Siren Julianne Jensen, og fra Kristelig Folkeparti, Jorunn Gleditsch Lossius, viser til at formålet med lovforslaget er å etablere et rettslig rammeverk for en undersøkelsesordning i Statens helsetilsyn. Ordningen er opprettet som en del av opptrappingsplanen mot vold og overgrep mot barn og

vold i nære relasjoner (2024–2028). Undersøkelsesordningen skal avdekke systemsvikt og forbedringspunkter i offentlige virksomheters arbeid for å forebygge alvorlige hendelser mot barn.

Komiteen viser til at lovforslaget blant annet regulerer hvilke saker som kan undersøkes, hvordan undersøkelsene skal gjennomføres, og hvilke plikter offentlige myndigheter har til å gi opplysninger og melde fra om aktuelle saker. Det foreslås også bestemmelser om taushetsplikt, behandling av personopplysninger, barns rett til medvirkning, samt begrensninger i bruk av informasjon i straffesaker.

Lovforslaget er en oppfølging av NOU 2017:12 Svikt og svik, hvor utvalgets flertall anbefalte en permanent undersøkelsesordning for alvorlige saker som berører barn. Komiteen viser til at departementet har hentet erfaringer fra Sverige og ordninger som Partnerdrapskommisjonen og Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten.

Komiteen viser til å ha mottatt 18 høringsinnspill fra blant annet offentlige instanser, fagmiljøer og brukerorganisasjoner.

Komiteen mener det er på høy tid at det etableres en undersøkelsesordning for offentlige virksomheters arbeid i saker om drap, vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn, som oppfølging av tilrådingene i NOU 2017:12 Svikt og svik og som varslet i opptrappingsplanen mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner.

Videre er det et gjennomgående trekk at tjenesteller tilsynsapparat ikke lærer av de mest alvorlige sakene, og at systemsvikt er gjentakende.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, vil understreke at flertallet har vært tydelige på at undersøkelsesordningen ikke burde legges til Helsetilsynet, men at det burde vært vurdert å utvide mandatet til Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten (Ukom) til også å favne barnevoldsundersøkelser.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til merknader fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre i Innst. 14 S (2025–2026) som omtaler dette.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, merker seg at flere av høringsinstansene, blant annet Fellesorganisasjonen, vektlegger de samme bekymringer, og mener UKOM burde fått utvidet sitt mandat, og at det ville være mer hensiktsmessig å ha en permanent kommisjon som undersøker saker gjennom hele året. Fellesorganisasjonen trekker også frem viktigheten av et regelverk som best mulig støtter opp om

oppdraget, og av at UKOM har et slikt regelverk. Flertallet aksepterer at det ikke er flertall for dette i Stortinget, men vil likevel mene at det er uheldig at regjeringen går imot de tydelige anbefalingene fra Barnevoldsutvalget om å opprette en uavhengig og sanksjonsfri kommisjon.

Hvem kan melde

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, har merket seg at regjeringen ikke velger å innføre en generell meldeordning som gir privatpersoner rett eller plikt til å melde inn saker. Flertallet viser til at flere av høringsinstansene, blant annet Barneombudet, problematiserer dette og mener at barn selv, pårørende og ansatte i ulike offentlige organer bør ha mulighet til å melde inn saker. Flertallet viser til at en tilsvarende ordning ser ut til å fungere bra for Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten, jf. § 7 andre ledd i lov om Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten, som uttrykkelig slår fast at pasienter, brukere eller nærmeste pårørende kan varsle undersøkelseskommisjonen om hendelser.

Flertallet mener adgangen til å melde inn saker til undersøkelsesordningen bør være bredere, og forventer at regjeringen vurderer dette når loven skal evalueres første gang.

Oppstart av undersøkelse

Komiteen har merket seg at de fleste høringsinstanser som Barneombudet, Fellesorganisasjonen, Unicef Norge, Landsforeningen for barnevernsbarn og Statens helsetilsyn v/NUBA (Nasjonal enhet for undersøkelse av svikt mot barn) mener det er viktig at undersøkelser starter tidlig, for med det å ha best mulige forutsetninger for å avdekke systemsvikt og hente ut forbedringspunkter. Komiteen viser til statsråden sitt svarbrev om lovteknisk bistand.

Komiteen er av den oppfatning at det å kunne starte en undersøkelse tidligere vil være til barnets beste. I sitt svarbrev presenterer statsråden to forslag til hvordan en undersøkelse kan starte tidligere. Komiteen mener at det må gis en mer generell åpning i loven for at en undersøkelse kan igangsettes før saken er rettskraftig avgjort eller henlagt. Komiteen mener dette forslaget best ivaretar innspillene fra høringen.

Komiteen viser til at statsråden foreslår et tydeligere skjæringspunkt for når en undersøkelse kan starte, og at et slikt skjæringspunkt bør være når påtalespørsmålet er avgjort.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til svarbrevet om lovteknisk bistand fra statsråden. Flertallet viser til at det var viktig for ko-

miteen å skjerpe forslaget fra regjeringen, og mener det er positivt at det nå foreligger forslag som i stor grad sammenfaller med komiteens ønsker.

Det er riktig slik statsråden skriver i svarbrevet, at komiteen ønsket en løsning som gjør det mulig å igangsette undersøkelser tidligere enn hva regjeringen la opp til i proposisjonens forslag til § 4.

Flertallet mener dette vil kunne bidra til å avdekke systemsvikt tidlig, og at viktig lærings- og forbedringsarbeid igangsettes raskere. Flertallet merker seg særlig at den enheten i Helsetilsynet som er etablert for å ivareta barnevoldsundersøkelser, tydelig har løftet frem behovet for at undersøkelser igangsettes tidligere enn opprinnelig foreslått av regjeringen.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Barnevoldsundersøkelsesloven § 4 andre ledd skal lyde:

Undersøkelse av saker som etterforskes av politiet, kan først skje når påtalespørsmålet er avgjort, med mindre påtalemyndigheten samtykker til at undersøkelse av en sak kan starte tidligere. Påtalemyndigheten kan beslutte at undersøkelsen likevel må utsettes dersom hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner gjør det nødvendig.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne viser til at det foreslåtte skjæringspunktet vil innebære at politiets melding etter § 7 tredje ledd må gis når påtalespørsmålet er avgjort.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Barnevoldsundersøkelsesloven § 7 skal lyde:

§ 7 Melding til Statens helsetilsyn

Politiet skal gi melding til Statens helsetilsyn om alle saker som nevnt i § 4 første ledd bokstav a og b. I tillegg kan politiet melde om saker som nevnt i § 4 første ledd bokstav c. Meldingen skal inneholde en kort omtale av hva saken gjelder, hvilke straffebud saken gjelder, og hvordan påtalespørsmålet er avgjort.

Statsforvalteren skal gi melding til Statens helsetilsyn om saker som nevnt i § 4 første ledd bokstav c og d. Meldingen skal inneholde en kort omtale av hva saken gjelder.

Melding etter første ledd gis når påtalespørsmålet er avgjort. Påtalemyndigheten kan beslutte at melding skal gis på et tidligere tidspunkt. Henlagte saker kan bare meldes inn dersom påtalemyndigheten anser at det er klar sannsynlighetsovervekt for at et barn er utsatt for lovbrudd som nevnt i § 4 første ledd bokstav a til c.

Meldingen etter andre ledd skal gis når en tilsynssak er ferdigbehandlet av statsforvalteren.

Departementet kan gi forskrift om meldeplikt etter denne paragrafen.»

Hvilke saker kan Statens helsetilsyn undersøke

Komiteen viser til høringsuttalelse fra Unicef Norge som mener at NUBA må gis adgang til å ta opp saker på eget initiativ, både for å sikre reell uavhengighet og læringsmandat.

Komiteen viser til at tilsynet skal undersøke de mest alvorlige sakene som gjelder, drap, vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn. Det må legges til grunn at det foreligger gode grunner dersom politi eller statsforvalter beslutter å ikke etterforske eller føre tilsyn med en sak. Komiteen anerkjenner at dersom en åpner for at Statens helsetilsyn kan ta opp saker på eget initiativ, vil dette kunne føre til et bredere tilfang av saker. Flere høringsinstanser peker på at mange alvorlige saker ikke blir meldt inn eller fanget opp. Komiteen mener derfor at man, ved å gi Statens helsetilsyn en egen initiativrett, bedre vil kunne ivareta barns rettigheter. Komiteen understreker at en egen initiativrett til Statens helsetilsyn betinger at det foreligger en berettiget mistanke om systemsvikt før man starter undersøkelser.

Komiteen viser videre til brevet fra statsråden og komiteens ønske om å gi Statens helsetilsyn hjemmel til å ta opp saker på eget initiativ.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Barnevoldsundersøkelsesloven § 5 fjerde ledd skal lyde:

Statens helsetilsyn skal innenfor rammene av § 4 selv avgjøre hvilke saker som skal undersøkes, tidspunktet for og omfanget av undersøkelsen samt hvordan den skal gjennomføres. Statens helsetilsyn kan innenfor rammene av § 4 undersøke saker av eget tiltak. Statens helsetilsyn kan ikke instrueres i faglige spørsmål i sitt arbeid etter denne loven.»

Underretning og mulighet til å uttale seg

Komiteen viser til at Statens helsetilsyn skal underrette berørte personer og offentlige virksomheter, samt andre som kan bidra til å opplyse saken, så langt dette er mulig. Komiteen mener det er viktig å sikre at påtalemyndigheten involveres i spørsmålet om underretning, og at det gir en åpning for at en underretning skal utsettes eller unnlates.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Barnevoldsundersøkelsesloven § 8 første ledd tredje punktum skal lyde:

Påtalemyndigheten kan beslutte at underretning skal utsettes eller unnlates dersom hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner gjør det nødvendig.»

Tiltak for å fremskaffe opplysninger

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, registrerer at statsråden i sitt brev om lovteknisk bistand viser til behovet for endringer i lovforslaget § 9 tredje ledd om utlån av straffesaksdokumenter. Det er i dag snevre regler om hvem som kan gis innsyn i straffesaksdokumenter. Dette begrunnes med at man ønsker å hindre de uheldige konsekvensene ved at disse deles med andre enn de involverte. Flertallet viser til at statsråden anser det som forsvarlig at man kan åpne for unntak fra dette i konkrete saker, etter beslutning fra påtalemyndigheten.

Et annet flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til statsrådens svarbrev om lovteknisk bistand til komiteen. Dette flertallet kan forstå statsrådens problematisering vedrørende deling av straffesaksdokumenter før en sak er rettskraftig avgjort, men dette flertallet mener at utlån av slike dokumenter til et statlig tilsynsorgan ikke vil utgjøre en omfattende spredning av dokumenter slik statsråden frykter. Dette flertallet forutsetter at man har gode rutiner og prosesser vedrørende utlån av slike dokumenter, slik at dette ikke utgjør en risiko for verken straffeprosessen eller annet.

Dette flertallet vil understreke at § 9 ikke skal benyttes aktivt som en hindring for deling av dokumenter, men snarere utgjøre en sikkerhetsventil dersom det er særlige grunner for at påtalemyndighetene ikke bør dele.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Barnevoldsundersøkelsesloven § 9 tredje og fjerde ledd skal lyde:

Dersom saken er rettskraftig avgjort eller endelig henlagt, skal politiet etter anmodning låne ut straffesakens dokumenter til Statens helsetilsyn. Påtalemyndigheten kan beslutte at Statens helsetilsyn likevel kan få innsyn på et tidligere tidspunkt med mindre hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner gjør det utilrådelig.

Tredje ledd gjelder ikke materiale som er underlagt formålsbegrensninger etter straffeprosessloven § 216 i, jf. § 215 a fjerde ledd tredje punktum, § 216 m sjette ledd, § 216 o femte ledd første punktum og § 222 d femte ledd andre punktum. Statens helsetilsyn skal ikke motta saksopplysninger som er unntatt fra innsyn etter straffeprosessloven § 242 a, eller som er gradert etter sikkerhetsloven eller beskyttelsesinstruksen. Statens helsetilsyn skal ikke motta dokumenter som inneholder opplysninger som kan føre til at identiteten til vit-

ner som har forklart seg anonymt, jf. straffeprosessloven § 130 a eller § 234 a, blir kjent for Statens helsetilsyn.

Proposisjonens lovforslag § 9 fjerde og femte ledd blir femte og sjette ledd.»

Evaluerings

Komiteen viser til at regjeringen er tydelig på at ordningen skal evalueres. Komiteen mener dette er avgjørende for å sikre at ordningen fungerer i henhold til intensjonen. Før ordningen evalueres, må det foreligge et tilstrekkelig grunnlag for å høste erfaringer.

Komiteen mener at evalueringen spesielt må se på tolkningen av § 4 om omsorgssvikt. Flere høringsinstanser har pekt på en bekymring over at tolkningen av denne paragrafen er for snever, samtidig kan en bredere tolkning av denne paragrafen utfordre hensikten med ordningen, og føre til økt tilfang av saker.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at barnevoldsundersøkelsesloven og dens formål evalueres. Evalueringen skal gjennomføres når det foreligger et tilstrekkelig grunnlag for å høste erfaringer av lovens virkning, fortrinnsvis tre år etter ikrafttredelse av loven. Det bør blant annet vurderes om tolkningen av § 4, som omhandler omsorgssvikt, er for snever. Stortinget ber regjeringen orientere Stortinget om resultatene av evalueringen på egnet måte.»

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k:

A.

V e d t a k t i l l o v

om undersøkelser av offentlige virksomheters arbeid i saker om drap, vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn (barnevoldsundersøkelsesloven)

§ 1 Lovens formål

Lovens formål er å bidra til å identifisere systemsvikt og lærings- og forbedringspunkter i offentlige virksomheters arbeid for å forebygge drap, vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn.

§ 2 Saklig virkeområde

Loven gjelder Statens helsetilsyns undersøkelser av offentlige virksomheters arbeid i saker der barn har blitt

utsatt for drap, vold, overgrep eller alvorlig omsorgssvikt.

Private rettssubjekter som yter tjenester på vegne av det offentlige, skal likestilles med offentlige virksomheter etter denne loven.

§ 3 Geografisk virkeområde

Loven gjelder i Norge, medregnet Svalbard og Jan Mayen.

§ 4 Hvilke saker Statens helsetilsyn kan undersøke

Statens helsetilsyn kan undersøke offentlige virksomheters arbeid i saker der barn har blitt

- a. drept eller forsøkt drept
- b. utsatt for andre lovbrudd med dødsfølge
- c. utsatt for lovbrudd som nevnt i straffeloven kapittel 24 til 26, når saken har hatt alvorlige konsekvenser for barns liv og helse
- d. utsatt for alvorlig omsorgssvikt.

Undersøkelse av saker som etterforskes av politiet, kan først skje når påtalespørsmålet er avgjort, med mindre påtalemyndigheten samtykker til at undersøkelse av en sak kan starte tidligere. Påtalemyndigheten kan beslutte at undersøkelsen likevel må utsettes dersom hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner gjør det nødvendig.

Saker som har vært gjenstand for tilsyn hos statsforvalteren, kan først undersøkes når de er ferdigbehandlet av statsforvalteren.

Statens helsetilsyn kan også undersøke saker som er rettskraftig avgjort, endelig henlagt eller ferdigbehandlet av statsforvalteren før lovens ikrafttredelse.

§ 5 Gjennomføring av undersøkelsene

Statens helsetilsyn skal undersøke saker som nevnt i § 4 med sikte på å avdekke årsaksfaktorer, bakenforliggende forhold og hendelsesforløp av betydning for offentlige virksomheters arbeid for å forebygge drap, vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn.

Undersøkelsene skal særlig avklare om det foreligger svikt eller andre kritikkverdige forhold på systemnivå i en eller flere offentlige virksomheter og i sammenhengen mellom offentlige virksomheter.

Statens helsetilsyn skal i sine undersøkelser av saker etter denne loven ikke ta stilling til eller uttale seg om sivilrettslig ansvar eller strafferettslig skyld.

Statens helsetilsyn skal innenfor rammene av § 4 selv avgjøre hvilke saker som skal undersøkes, tidspunktet for og omfanget av undersøkelsen samt hvordan den skal gjennomføres. Statens helsetilsyn kan innenfor rammene av § 4 undersøke saker av eget tiltak. Statens helsetilsyn kan ikke instrueres i faglige spørsmål i sitt arbeid etter denne loven.

Departementet kan gi forskrift om Statens helsetilsyns undersøkelser etter paragrafen her.

§ 6 Formidling og rapportering

Statens helsetilsyn skal innenfor rammen av taushetsplikt etter § 12 formidle sine analyser og funn til offentlige virksomheter som har vært gjenstand for undersøkelse.

Statens helsetilsyn skal offentliggjøre anonymiserte rapporter på bakgrunn av sine undersøkelser etter denne loven. Rapportene skal beskrive eventuell systemsvikt og inneholde anbefalinger om tiltak som kan gjøre offentlige virksomheter bedre i stand til å forebygge drap, vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn.

§ 7 Melding til Statens helsetilsyn

Politiet skal gi melding til Statens helsetilsyn om alle saker som nevnt i § 4 første ledd bokstav a og b. I tillegg kan politiet melde om saker som nevnt i § 4 første ledd bokstav c. Meldingen skal inneholde en kort omtale av hva saken gjelder, hvilke straffebud saken gjelder, og hvordan påtalespørsmålet er avgjort.

Statsforvalteren skal gi melding til Statens helsetilsyn om saker som nevnt i § 4 første ledd bokstav c og d. Meldingen skal inneholde en kort omtale av hva saken gjelder.

Melding etter første ledd gis når påtalespørsmålet er avgjort. Påtalemyndigheten kan beslutte at melding skal gis på et tidligere tidspunkt. Henlagte saker kan bare meldes inn dersom påtalemyndigheten anser at det er klar sannsynlighetsovervekt for at et barn er utsatt for lovbrudd som nevnt i § 4 første ledd bokstav a til c.

Meldingen etter andre ledd skal gis når en tilsynssak er ferdigbehandlet av statsforvalteren.

Departementet kan gi forskrift om meldeplikt etter denne paragrafen.

§ 8 Underretning og mulighet til å uttale seg

Når Statens helsetilsyn har iverksatt undersøkelse av en sak etter denne loven, skal Statens helsetilsyn så vidt mulig underrette berørte personer og offentlige virksomheter samt andre som kan tenkes å kunne opplyse saken. Slik underretning skal gis så snart som mulig. Påtalemyndigheten kan beslutte at underretning skal utsettes eller unnlates dersom hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner gjør det nødvendig.

Innen undersøkelsen avsluttes, skal personer og virksomheter som nevnt i første ledd gis adgang til å uttale seg om saken.

§ 9 Tiltak for å fremskaffe opplysninger

Statens helsetilsyn skal etter anmodning og uten hinder av taushetsplikt gis tilgang til opplysninger fra offentlige virksomheter i en sak som undersøkes etter denne loven. Det kan ikke utleveres opplysninger som er underlagt plikt til hemmelighold i medhold av domstoloven § 128. Plikten til å gi tilgang til opplysninger

gjelder ikke opplysninger som nevnt i politiregisterloven § 23 andre ledd første punktum.

Statens helsetilsyn skal etter anmodning og uten hinder av taushetsplikt gis tilgang til opplysninger i Folkeregisteret i en sak som undersøkes.

Dersom saken er rettskraftig avgjort eller endelig henlagt, skal politiet etter anmodning låne ut straffesakens dokumenter til Statens helsetilsyn. Påtalemyndigheten kan beslutte at Statens helsetilsyn likevel kan få innsyn på et tidligere tidspunkt med mindre hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner gjør det utilrådelig.

Tredje ledd gjelder ikke materiale som er underlagt formålsbegrensninger etter straffeprosessloven § 216 i, jf. § 215 a fjerde ledd tredje punktum, § 216 m sjette ledd, § 216 o femte ledd første punktum og § 222 d femte ledd andre punktum. Statens helsetilsyn skal ikke motta saksopplysninger som er unntatt fra innsyn etter straffeprosessloven § 242 a, eller som er gradert etter sikkerhetsloven eller beskyttelsesinstruksen. Statens helsetilsyn skal ikke motta dokumenter som inneholder opplysninger som kan føre til at identiteten til vitner som har forklart seg anonymt, jf. straffeprosessloven § 130 a eller § 234 a, blir kjent for Statens helsetilsyn.

Statens helsetilsyn kan anmode om bistand fra andre offentlige virksomheter og benytte nødvendig sakkyndig bistand for å opplyse saken.

Tiltak etter denne paragrafen kan bare utføres i den utstrekning det er nødvendig for at Statens helsetilsyn skal kunne gjennomføre sine undersøkelser etter denne loven og tiltaket står i rimelig forhold til det som søkes oppnådd.

§ 10 Adgang til å avgi forklaring

Enhver kan uten hinder av taushetsplikt avgi forklaring til Statens helsetilsyn om opplysninger som er nødvendige for undersøkelser etter denne loven. Dette gjelder også opplysninger som nevnt i straffeprosessloven § 119 første ledd og tvisteloven § 22-5 første ledd. Opplysninger som noen har fått tilgang til i forbindelse med oppdrag som forsvarer i straffesak, kan likevel bare utleveres dersom den som har krav på hemmelighold, samtykker. Det kan ikke utleveres opplysninger som er underlagt taushetsplikt etter ekomloven § 3-10 eller plikt til hemmelighold i medhold av domstoloven § 128.

Enhver som forklarer seg for Statens helsetilsyn, har rett til å la seg bistå under forklaringen, med mindre dette vesentlig forsinker saken.

§ 11 Barns rett til å uttale seg

Barn som er berørt av en undersøkelse etter denne loven, har rett til å uttale seg.

Statens helsetilsyn skal legge til rette for at barnet får tilstrekkelig og tilpasset informasjon og fritt kan gi uttrykk for sine meninger. Barnet skal bli lyttet til, og

barnets meninger skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet.

§ 12 Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for Statens helsetilsyn etter denne loven, har taushetsplikt etter forvaltningsloven om det vedkommende får kjennskap til under utførelsen av sitt arbeid. Forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 gjelder likevel ikke. Forvaltningsloven § 13 a nr. 1 og § 13 d gjelder ikke for opplysninger som er utlevert fra politiet etter §§ 9 eller 10.

Når personer som nevnt i første ledd mottar opplysninger som er undergitt strengere taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal tilsvarende strenge taushetsplikt gjelde, med mindre tungtveiende offentlige hensyn tilsier at opplysningene bør kunne gis videre, eller opplysningene er nødvendige for å forklare årsaken til hendelsen.

Personer som nevnt i første ledd har i tillegg taushetsplikt om alle opplysninger som er fremkommet under forklaring for Statens helsetilsyn, med mindre tungtveiende offentlige hensyn tilsier at opplysningene bør kunne gis videre, eller opplysningene er nødvendige for å forklare årsaken til hendelsen.

Unntakene fra taushetsplikten etter andre og tredje ledd gjelder ikke for opplysninger som er utlevert fra politiet.

Taushetsplikt som nevnt i andre og tredje ledd er ikke til hinder for at opplysningene bringes videre i den grad den som har krav på taushet, samtykker, opplysningene har statistisk form eller opplysningene er alminnelig tilgjengelig andre steder.

§ 13 Behandling av personopplysninger

Statens helsetilsyn kan behandle personopplysninger som er nødvendige for å utføre oppgaver etter denne loven. Dette gjelder også personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10.

Statens helsetilsyn er behandlingsansvarlig for behandling av personopplysninger etter denne loven.

Personopplysninger om avdøde personer skal lagres slik at det ikke er mulig å identifisere de registrerte lenger enn det som er nødvendig for arbeidet til Statens helsetilsyn etter denne loven.

§ 14 Forbud mot bruk av opplysninger som bevis i straffesak

Opplysninger Statens helsetilsyn mottar etter §§ 9 og 10, kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak.

§ 15 *Forbud mot sanksjoner fra arbeidsgiver* En arbeidstaker som avgir forklaring etter § 10, skal ikke som følge av dette utsettes for noen form for sanksjoner fra arbeidsgiverens side. Første ledd gjelder ikke

- tiltak som arbeidsgiveren iverksetter med hovedformål å forbedre arbeidstakerens kvalifikasjoner og kompetanse
- tiltak som følge av at de mottatte opplysningene viser at arbeidstakeren ikke oppfyller helsemessige krav til å inneha sin stilling
- sanksjoner som følge av at de mottatte opplysningene viser at arbeidstakeren selv har opptrådt grovt uaktsomt i forbindelse med den alvorlige hendelsen eller det alvorlige forholdet
- dersom omstendigheter knyttet til arbeidstakeren eller dennes handlinger eller unnlatelser er blitt kjent på annen måte enn gjennom arbeidstakerens forklaring etter § 10.

§ 16 Informasjon til relevant offentlig myndighet

Statens helsetilsyn skal innenfor rammen av taushetsplikt etter § 12 holde relevante offentlige myndigheter underrettet om alvorlige forhold som avdekkes i løpet av undersøkelsen, og sine egne foreløpige vurderinger av disse, i den grad dette anses nødvendig for sikkerhet og kvalitet i tjenestene eller barns rettssikkerhet.

§ 17 Begrensninger i innsynsretten

Retten til innsyn etter personvernforordningen artikkel 15 omfatter ikke opplysninger Statens helsetilsyn får utlevert fra politiet etter § 9.

§ 18 Ikraftsetting

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

§ 19 Endringer i andre lover

Fra den tiden loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i lov 19. mai 2006 nr. 16 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd:

§ 2 fjerde ledd fjerde punktum skal lyde:

Lova gjeld ikkje for dokument som blir behandla av Etterretningstenesta etter etterretningstjenesteloven, eller for straffesaksdokument som blir lånte ut frå politiet til Statens kommisjon for partnardrap eller til Statens helsetilsyn etter barnevoldsundersøkellesloven § 9.

B.

Stortinget ber regjeringen sikre at barnevoldsundersøkelsesloven og dens formål evalueres. Evalueringen skal gjennomføres når det foreligger et tilstrekkelig grunnlag for å høste erfaringer av lovens virkning, for-

trinnsvis tre år etter ikrafttredelse av loven. Det bør blant annet vurderes om tolkningen av § 4, som omhandler omsorgssvikt, er for snever. Stortinget ber regjeringen orientere Stortinget om resultatene av evalueringen på egnet måte.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 17. mars 2026

Bente Estil

leder

Silje Hjemdal

ordfører

Statsråden

Stortinget
Familie- og kulturkomiteen
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

26/400-

3. mars 2026

Prop. 141 L (2024-2025) - lovteknisk bistand

Jeg viser til brev fra Stortingets familie- og kulturkomite av 3. februar 2026. I brevet bes det om lovteknisk bistand fra Barne- og familiedepartementet i forbindelse med regjeringens forslag i Prop. 141 L (2024–2025) Lov om undersøkelser av offentlige virksomheters arbeid i saker om drap, vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn (barnevoldsundersøkelsesloven), som komiteen har til behandling. I brevet bes det om følgende:

«Komiteen mener at Statens helsetilsyn må kunne starte undersøkelse av en sak tilstrekkelig raskt slik at kunnskap om eventuell systemsvikt avdekkes. Dette for å ivareta formålet med ordningen slik det fremgår av formålsbestemmelsen, jf. lovforslaget § 1. Dette innebærer at Statens helsetilsyn må kunne starte undersøkelse også før rettskraftig dom, slik alternativ 1 og 2 i høringsnotatet til regjeringen åpnet for. Samtidig er komiteen opptatt av at Statens helsetilsyns undersøkelse ikke skal vanskeliggjøre eller forstyrre strafferettslig etterforskning av saken eller tilsyn hos statsforvalteren.

Komiteen mener også, i tråd med flere av høringsuttalelsene, at NUBA bør kunne ta opp saker på eget initiativ. Komiteen ber derfor departementet om lovteknisk bistand til formulering av en bestemmelse om dette.

På bakgrunn av dette ber komiteen departementet om å foreslå nødvendige endringer av foreliggende lovforslag i Prop. 141 L (2024-2025). Det er ønskelig at departementet gir en vurdering og begrunnelse for endringene.»

Forslagene i dette brevet er utarbeidet i samarbeid med Justis- og beredskapsdepartementet.

1. Oppstart av undersøkelse

Som redegjort for i Prop. 141 L (2024-2025), foreslo departementet i høringen tre alternativer for når Statens helsetilsyn skal kunne starte undersøkelse av en sak som gjelder drap eller alvorlig sak om vold, overgrep eller omsorgssvikt mot et barn, og som også forfølges i straffesporet eller er gjenstand for tilsyn, se punkt 7.4.1. De tre alternativene var:

1. mens saken er under etterforskning eller tilsyn, etter avklaring med politiet eller tilsynsmyndigheten,
2. etter at etterforskningen er avsluttet eller når tilsynssaken er ferdigbehandlet, eller
3. når straffesaken er endelig strafferettslig avgjort eller når tilsynssaken er ferdigbehandlet.

Alternativ 3 ble vurdert som best for å ivareta formålet med loven og ble foreslått som løsning i proposisjonen, selv om det også var argumenter for løsninger i tråd med både alternativ 1 og 2, se punkt 7.4.3 i proposisjonen. Etter lovforslaget § 4 andre ledd følger på denne bakgrunn at undersøkelse av saker som har blitt etterforsket av politiet, først kan skje når straffesaken er rettskraftig avgjort eller endelig henlagt. Politiet melder da saken til Statens helsetilsyn, jf. lovforslaget § 7.

Tross ulempen som følger av at det kan ta tid før det foreligger rettskraftig dom i en sak, ble det vurdert som den beste løsningen at politi, påtalemyndighet og domstol er ferdig med sitt arbeid, slik at saken er så godt opplyst som mulig før Statens helsetilsyn starter sine undersøkelser. Denne løsningen ble også vurdert til best å ivareta personers vern etter uskyldspresumsjonen, se punkt 7.4.3 i proposisjonen.

Den foreslåtte undersøkelsesordningen har en rekke likhetstrekk med Partnerdrapskommisjonens oppgaver etter lov om Statens kommisjon for partnerdrap. Partnerdrapskommisjonen skal bare undersøke saker som er rettskraftig avgjort. Det er etter min vurdering gode grunner til å velge samme skjæringstidspunkt for oppstart av undersøkelser for Statens helsetilsyn som for Partnerdrapskommisjonen. Dette støttes av høringsuttalelsene fra påtalemyndigheten, blant annet riksadvokaten og Oslo statsadvokatembeter, til forslaget til barnevoldsundersøkelsesloven. Samme oppstartstidspunkt vil gi bedre sammenheng i regelverket, og vil også kunne lette eventuell koordinering mellom Statens helsetilsyn og Partnerdrapskommisjonen i saker der både partner og barn er drept.

Det er for øvrig ikke slik at alle saker om vold og overgrep tar lang tid i rettsapparatet, og en rettskraftig dom eller endelig henleggelse vil sikre at saken er godt opplyst for Statens helsetilsyn. Det kan være uheldig dersom Statens helsetilsyn vurderer faktum og årsaksforhold annerledes enn påtalemyndigheten og domstolene, slik Oslo statsadvokatembeter er inne på i sitt høringssvar. Ettersom Statens helsetilsyn også skal kunne undersøke saker fra før lovens ikrafttredelse, vil tilsynet uansett kunne undersøke saker som allerede er avgjort straks loven er satt i kraft, slik at sakstilfanget er sikret.

Jeg legger imidlertid til grunn at komiteens primære ønske er en løsning som gjør det mulig å igangsette undersøkelser på et tidligere tidspunkt enn det som følger av proposisjonens forslag til § 4. Komiteen mener at Statens helsetilsyn må kunne starte undersøkelse av en sak tilstrekkelig raskt, slik at kunnskap om eventuell systemsvikt avdekkes, samtidig som undersøkelsene ikke må vanskeliggjøre eller forstyrre strafferettslig etterforskning.

Jeg viser til at gjennomført tilsyn i en sak bidrar til å opplyse saken særlig når det gjelder offentlige virksomheters arbeid. Dette vil være viktig før en eventuell undersøkelse av samme sak i Statens helsetilsyn. Etter lovforslaget skal statsforvalters arbeid med tilsyn også kunne undersøkes av Statens helsetilsyn. Hvilke saker som skal meldes inn av statsforvalteren vil kunne reguleres nærmere i forskrift og retningslinjer. I tillegg er tidsaspektet vesentlig kortere ved statsforvalterens gjennomføring av tilsyn enn ved strafferettslig etterforskning og domstolsbehandling, og jeg forstår komiteen slik at løsningen i lovforslaget knyttet til statsforvalterens tilsyn ligger fast, jf. lovforslaget §§ 4 og 7.

Med dette som utgangspunkt, vurderer jeg at det er to alternative hovedløsninger for å åpne for at saker som også etterforskes av politiet kan undersøkes før saken er rettskraftig avgjort eller endelig henlagt. Som det fremgår av proposisjonen skal Statens helsetilsyn ikke undersøke om det er begått straffbare handlinger eller ta stilling til eller uttale seg om straffeskyld. Statens helsetilsyns undersøkelser skal avdekke om det er svikt på systemnivå. Jeg vurderer at begge alternative forslag skissert nedenfor vil ivareta hensynet til uskyldspresumsjonen, jf. punkt 6.7 i proposisjonen.

Forslag 1

Hovedformålet med loven er å avdekke svikt på systemnivå. En sak som er endelig strafferettslig avgjort, vil opplyse flere viktige forhold og være et godt grunnlag for Statens helsetilsyns gjennomgang av saken. Samtidig legger jeg til grunn at det i enkelte tilfeller kan være ønskelig at undersøkelsen starter tidligere. En mulig løsning for å ivareta Stortingets ønske, er å opprettholde proposisjonens forslag til hovedregel, men samtidig føye til en bestemmelse som legger til rette for at undersøkelse kan igangsettes tidligere. Etter min vurdering bør oppstart av undersøkelsen i slike tilfeller være betinget av påtalemyndighetens samtykke (ny § 4 andre ledd alternativ a).

Det kan med fordel oppstilles et tilleggskrav om at det må foreligge særlige grunner for at en sak kan undersøkes på et tidligere tidspunkt (alternativ b). Slike særlige grunner kan være at det i den konkrete saken foreligger opplysninger som tilsier at det er særlig viktig at Statens helsetilsyn iverksetter undersøkelser tidlig, og/eller at konkrete etterforskningshensyn ikke taler imot en slik tidligere undersøkelse.

Alternativ a og b vil legge til rette for at undersøkelse kan igangsettes tidligere der påtalemyndigheten samtykker til det, samtidig som Statens helsetilsyns undersøkelse ikke skal gjennomføres der det vanskeliggjør eller forstyrrer behandlingen av straffesaken.

Etter min vurdering vil både alternativ a og b ivareta behovet for at den strafferettslige behandlingen av saken blir prioritert, slik at den kan gå sin gang uten å bli forstyrret av ev. samtidige undersøkelser fra Statens helsetilsyn.

En løsning som skissert innebærer som nevnt at den foreslåtte hovedregelen i § 7 tredje ledd om når politiet skal melde inn saker kan opprettholdes uendret. Det kan imidlertid også åpnes for at påtalemyndigheten kan beslutte å sende melding på et tidligere tidspunkt, slik Kripos har vært inne på i sitt høringssvar. En adgang til å sende melding på et tidligere tidspunkt, kombinert med en adgang for Statens helsetilsyn til å åpne undersøkelse på et tidligere tidspunkt (som omtales nedenfor), antas å ivareta behovet for å fange opp enkeltsaker som det bør igangsettes undersøkelser av på et tidligere tidspunkt enn når det foreligger rettskraftig avgjørelse eller endelig henleggelse.

Ny § 4 andre ledd kan lyde:

a.

Undersøkelse av saker som *etterforskes* av politiet, kan først skje når straffesaken er rettskraftig avgjort eller endelig henlagt, *med mindre påtalemyndigheten samtykker til at undersøkelse av en sak kan starte tidligere.*

b.

Undersøkelse av saker som *etterforskes* av politiet, kan først skje når straffesaken er rettskraftig avgjort eller endelig henlagt, *med mindre det foreligger særlige grunner og påtalemyndigheten samtykker til at undersøkelse av en sak kan starte tidligere.*

Ny § 7 kan lyde:

§ 7 Melding til Statens helsetilsyn

Politiet skal gi melding til Statens helsetilsyn om alle saker som nevnt i § 4 første ledd bokstav a og b. I tillegg kan politiet melde om saker som nevnt i § 4 første ledd bokstav c. Meldingen skal inneholde en kort omtale av hva saken gjelder, hvilke straffebud saken gjelder og hvordan saken er avgjort.

Statsforvalteren skal gi melding til Statens helsetilsyn om saker som nevnt i § 4 første ledd bokstav c og d. Meldingen skal inneholde en kort omtale av hva saken gjelder.

Meldingen etter første ledd gis når straffesaken er rettskraftig avgjort eller endelig henlagt. *Påtalemyndigheten kan beslutte at melding skal gis på et tidligere tidspunkt.* Henlagte saker kan bare meldes inn dersom påtalemyndigheten anser at det er klar sannsynlighetsovervekt for at et barn er utsatt for lovbrudd som nevnt i § 4 første ledd bokstav a til c.

Meldingen etter andre ledd skal gis når en tilsynssak er ferdigbehandlet av statsforvalteren.

Departementet kan gi forskrift om meldeplikt etter denne paragrafen.

Forslag 2:

En alternativ løsning kan være en mer generell åpning i loven for at en undersøkelse kan igangsettes før saken er rettskraftig avgjort eller endelig henlagt.

Et slikt alternativ vil ligne på alternativ 1 og 2 i høringsnotatet, men bør utformes på en annen måte enn det som der ble foreslått. Dette fordi at «når etterforskningen er avsluttet», som var formuleringen i høringsforslaget, verken er et klart eller egnet skjæringspunkt. For eksempel

kan det fortsatt pågå etterforsking i saken etter at det er tatt ut tiltalebeslutning, jf. også høringsuttalelsen fra Advokatforeningen, gjengitt i proposisjonen punkt 7.7.2. Dette vil ikke sjelden være tilfellet i alvorlige eller omfattende straffesaker. Etterforsking vil også kunne pågå under hovedforhandling og før og under ankebehandling. Det følger av straffeprosessloven § 249 at «[s]pørsmålet om påtale skal avgjøres så snart saken er tilstrekkelig opplyst, og innen rimelig tid etter at noen er å anse som mistenkt». Derfor må tiltalebeslutningen i noen tilfeller tas ut før alle etterforskingsskritt er utført, særlig i saker hvor mistenkte er varetektsfengslet. Videre kan det fremkomme ny informasjon under hovedforhandling som utløser behov for ytterligere etterforskingsskritt. Selv om den vesentlige delen av etterforskingen er utført når tiltale tas ut, er ikke for eksempel tiltaletidspunktet et egnet skjæringspunkt for å avgjøre om det pågår etterforsking.

Et mulig skjæringspunkt både for oppstart av undersøkelser og melding fra politiet kan være «når påtalespørsmålet er avgjort». En slik formulering henviser til et klart tidspunkt under straffesaksbehandlingen, og tar høyde for at påtalespørsmålet kan innebære ulike beslutninger som eksempelvis tiltale, siktelse med begjæring om tilståelsesdom eller henleggelse.

Samtidig bør påtalemyndigheten ha mulighet til å beslutte at undersøkelsen må utsettes dersom hensynet til etterforskingen eller andre særlige grunner gjør det nødvendig. Dette er viktig for å sikre at undersøkelsene ikke kommer i konflikt med straffesaksbehandlingen i særlige tilfeller.

Dersom det er ønskelig å åpne for at undersøkelser i enkelte tilfeller kan starte enda tidligere, bør dette etter min vurdering være betinget av samtykke fra påtalemyndigheten i den enkelte sak, for å unngå at undersøkelsen får negative konsekvenser for straffesaksbehandlingen. Dette er særlig viktig før påtalespørsmålet er avgjort.

Tidspunktet for politiets melding etter § 7 tredje ledd må etter dette alternativet settes til når påtalespørsmålet er avgjort. Også dette alternativet kan suppleres med en adgang for påtalemyndigheten til å beslutte å melde inn saker på et tidligere tidspunkt.

Mulige endringer i lovforslaget i tråd med det ovennevnte kan være:

Ny § 4 andre ledd kan lyde:

a:

Undersøkelse av saker som etterforskes av politiet, kan først skje når påtalespørsmålet er avgjort. Påtalemyndigheten kan beslutte at undersøkelsen likevel må utsettes dersom hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner gjør det nødvendig.

b:

Undersøkelse av saker som etterforskes av politiet, kan først skje når påtalespørsmålet er avgjort, med mindre påtalemyndigheten samtykker til at undersøkelse av en sak kan starte tidligere. Påtalemyndigheten kan beslutte at undersøkelsen likevel må utsettes dersom hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner gjør det nødvendig.

Ny § 7 kan lyde:

§ 7 Melding til Statens helsetilsyn

Politiet skal gi melding til Statens helsetilsyn om alle saker som nevnt i § 4 første ledd bokstav a og b. I tillegg kan politiet melde om saker som nevnt i § 4 første ledd bokstav c. Meldingen skal inneholde en kort omtale av hva saken gjelder, hvilke straffebud saken gjelder og hvordan *påtalespørsmålet* er avgjort.

Statsforvalteren skal gi melding til Statens helsetilsyn om saker som nevnt i § 4 første ledd bokstav c og d. Meldingen skal inneholde en kort omtale av hva saken gjelder.

Melding etter første ledd gis *når påtalespørsmålet er avgjort. Påtalemyndigheten kan beslutte at melding skal gis på et tidligere tidspunkt*. Henlagte saker kan bare meldes inn dersom påtalemyndigheten anser at det er klar sannsynlighetsovervekt for at et barn er utsatt for lovbrudd som nevnt i § 4 første ledd bokstav a til c.

Meldingen etter andre ledd skal gis når en tilsynssak er ferdigbehandlet av statsforvalteren.

Departementet kan gi forskrift om meldeplikt etter denne

2. Om adgang til å undersøke saker av eget tiltak

Det fremgår av Prop.141 L (2024–2025) punkt 7.8.3, at departementet valgte ikke å videreføre forslaget fra høringsnotatet om at Statens helsetilsyn skal kunne ta opp saker på eget initiativ.

Bakgrunnen er behovet for å ha klare rammer for hvilke saker Statens helsetilsyn kan undersøke. Statens helsetilsyn skal kunne undersøke de mest alvorlige sakene som gjelder drap, vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn, jf. § 4 første ledd bokstav a-d. Det bør derfor foreligge tilstrekkelig dokumentasjon for hva saken gjelder og graden av alvor før undersøkelser starter. Både tilsynsrapporter fra statsforvalteren og straffesaksdokumenter vil være viktige grunnlag for å opplyse sakene og vurdere om undersøkelser bør iverksettes. Dersom politiet eller statsforvalteren beslutter ikke å etterforske eller føre tilsyn, må dette antas å ha hatt gode grunner for seg. Det vil kunne være en belastning for de berørte og et uforholdsmessig inngrep i deres privatliv dersom en undersøkelse kan starte opp kun på bakgrunn av medieomtale. Et viktig hensyn som også ble vektlagt var berørte personers vern etter uskyldspresumsjonen. Det vil med den foreslåtte løsningen uansett ikke være mangel på saker som kan undersøkes. Det vises for øvrig til at verken Partnerdrapskommisjonen eller tilsvarende undersøkelsesordning i Sverige har mulighet til å starte undersøkelser av eget tiltak.

Dersom Statens helsetilsyn gis adgang til å igangsette undersøkelse av eget tiltak, vil det kunne føre til noe bredere tilfang av saker, som igjen vil kunne fange opp flere former for systemsvikt mot barn. Flere høringsinstanser understreker at mange alvorlige saker aldri vil bli meldt inn eller fanget opp gjennom dagens tilsynsregime eller meldeplikt. En egen initiativrett for Statens helsetilsyn vil derfor kunne gi et bredere vern av barns rettigheter, slik Norges institusjon for menneskerettigheter påpeker i sitt skriftlige innspill til Stortinget.

Dersom Stortinget mener at Statens helsetilsyn skal gis adgang til å igangsette undersøkelse av eget tiltak, bør dette i så fall fremgå av loven. I lovforslaget nedenfor er det lagt vekt på at

rammene for hvilke saker Statens helsetilsyn eventuelt skal kunne undersøke av eget tiltak, bør være i overensstemmelse med lovutkastet § 4.

Departementet forutsetter at det må foreligge berettiget mistanke om systemsvikt dersom Statens helsetilsyn skal tillates å starte undersøkelser av saker etter eget tiltak. Videre må forholdet til en eventuell pågående etterforskning avklares. Dersom en undersøkelse skal igangsettes uten forutgående melding, må Statens helsetilsyn derfor først undersøke om saken er under etterforskning. Dette for å sikre at en undersøkelse av eget tiltak ikke kommer i veien for en eventuell behandling av saken i straffesakssporet. Uavhengig av hvilken løsning som velges i §§ 4 og 7, bør derfor en bestemmelse om undersøkelser av eget tiltak også inneholde et krav om påtalemyndighetens samtykke. Bestemmelsen kan utformes på ulike måter, enten som et krav om samtykke eller en adgang for påtalemyndigheten til å motsette seg at saken undersøkes:

§ 5 fjerde ledd kan lyde:

a.

Statens helsetilsyn skal innenfor rammene av § 4 selv avgjøre hvilke saker som skal undersøkes, tidspunktet for og omfanget av undersøkelsen samt hvordan den skal gjennomføres. *Statens helsetilsyn kan innenfor rammene av § 4 undersøke saker av eget tiltak etter samtykke fra påtalemyndigheten.* Statens helsetilsyn kan ikke instrueres i faglige spørsmål i sitt arbeid etter denne loven.

b.

Statens helsetilsyn skal innenfor rammene av § 4 selv avgjøre hvilke saker som skal undersøkes, tidspunktet for og omfanget av undersøkelsen samt hvordan den skal gjennomføres. *Statens helsetilsyn kan innenfor rammene av § 4 undersøke saker av eget tiltak, med mindre påtalemyndigheten motsetter seg det.* Statens helsetilsyn kan ikke instrueres i faglige spørsmål i sitt arbeid etter denne loven.

3. Underretning og mulighet til å uttale seg

Etter § 8 første ledd første punktum skal Statens helsetilsyn så vidt mulig underrette berørte personer og offentlige virksomheter, samt andre som kan tenkes å opplyse saken.

Underretningsplikten gjelder kun i de tilfeller hvor tilsynet finner grunn til å undersøke en sak. Underretningsplikten er utformet vidt, ved at også «andre som kan tenkes å opplyse saken» skal underrettes. De alternative forslagene som er skissert i punkt 1 og 2 ovenfor sikrer at påtalemyndigheten involveres dersom en sak skal undersøkes før den er rettskraftig avgjort eller endelig henlagt. Det kan imidlertid forekomme tilfeller der hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner tilsier at underretning til en eller flere involverte bør utsettes eller unnlates, for eksempel på grunn av faren for bevisforspillelse. Det bør derfor sikres at påtalemyndigheten involveres i spørsmålet om underretning, og har mulighet til å bestemme at underretning skal utsettes eller unnlates.

Dersom forslag 1 i punkt 1 velges, kan det tilføyes en ny siste setning i § 8 første ledd slik: *Dersom undersøkelsen gjelder en sak som etterforskes av politiet og som ikke er rettskraftig avgjort eller endelig henlagt, skal underretning ikke gis uten samtykke fra påtalemyndigheten.*

Dersom forslag 2 i punkt 1 velges, bør en ny siste setning i § 8 første ledd utformes slik: *Påtalemyndigheten kan beslutte at underretning skal utsettes eller unnlates dersom hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner gjør det nødvendig.*

4. Tiltak for å fremskaffe opplysninger

En mulighet til å igangsette undersøkelser før saken er rettskraftig avgjort eller endelig henlagt medfører også behov for endringer i lovforslaget § 9 tredje ledd om utlån av straffesaksdokumenter. Det bør presiseres i bestemmelsen at plikten til å låne ut straffesakens dokumenter som hovedregel bare gjelder der straffesaken er rettskraftig avgjort eller endelig henlagt. Dette er begrunnet i at det vil kunne ha svært uheldige konsekvenser dersom straffesaksdokumenter i en pågående sak spres til flere enn de involverte. Før straffesaken er avgjort, er det derfor forholdsvis snevre regler om hvem som kan gis innsyn i dokumentene, jf. blant annet straffeprosessloven § 242, politiregisterforskriften § 27-2 og påtaleinstruksen § 16-5. Som omtalt ovenfor kan det også pågå etterforskning etter at påtalespørsmålet er avgjort. Det vil være uheldig for etterforskningen dersom straffesaksdokumenter spres mens saken fremdeles er under etterforskning. Dette gjør at politiet ikke bør ha plikt til å låne ut dokumentene før saken er endelig avgjort.

Det anses likevel forsvarlig å åpne for et unntak fra denne hovedregelen i konkrete saker, etter beslutning fra påtalemyndigheten. Dette vil gjøre det mulig å låne ut straffesakens dokumenter til Statens helsetilsyn etter en konkret vurdering, i tilfeller der det ikke er utilrådelig av hensyn til etterforskningen eller andre grunner.

§ 9 tredje ledd og nytt fjerde ledd kan utformes slik:

Dersom saken er rettskraftig avgjort eller endelig henlagt, skal politiet etter anmodning låne ut straffesakens dokumenter til Statens helsetilsyn. Påtalemyndigheten kan beslutte at Statens helsetilsyn likevel kan få innsyn på et tidligere tidspunkt med mindre hensynet til etterforskningen eller andre grunner gjør det utilrådelig.

Tredje ledd gjelder ikke materiale som er underlagt formålsbegrensninger etter straffeprosessloven § 216 i, jf. § 215 a fjerde ledd tredje punktum, § 216 m sjette ledd, § 216 o femte ledd første punktum og § 222 d femte ledd andre punktum. Statens helsetilsyn skal ikke motta saksopplysninger som er unntatt fra innsyn etter straffeprosessloven § 242 a, eller som er gradert etter sikkerhetsloven eller beskyttelsesinstruksen. Statens helsetilsyn skal ikke motta dokumenter som inneholder opplysninger som kan føre til at identiteten til vitner som har forklart seg anonymt, jf. straffeprosessloven § 130 a eller § 234 a, blir kjent for Statens helsetilsyn.

Gjeldende fjerde og femte ledd blir femte og nytt sjette ledd.

Med hilsen

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Lene Vågslid', written in a cursive style.

Lene Vågslid

Brevet er elektronisk godkjent

Kopi: Justis- og beredskapsdepartementet

